

19438230-0	09/2009	מַעְרִיב - סוֹפְשׁוֹבַע	עמוד 24	36	25.65x31.8
תיאטרון אורנה נורת לילדים ונוע . 5615					

שרית מזון, תאטרון המטמון: "כסילת הצגה משמעותה גניזת ההפקה. ועדה אחת פוסלת את ההצגה בנימוקים מוזרים. לפני כל פרזנטציה אני מרגישה כמו ב'כונב נולד' או ב'נולד לרקוד'"

בקר: "מי אמר לזרוק לפח? התאטרון חי רק מסל תרבות? אפילו שייקספיר אפשר לעשות רע. מתאטרון מסובסד אני מצפה לדברים הכי טובים. הוא קיבל נסף, שיפיק מאסטר פיס"

"הרכוזות העירוניות נמצאות בפוזיציה לא קלה", מודה גליה שושני, שעובדת כמנחה בסל תרבות עשר שנים. "חשופות להן רבה לחצים: משווקים ומפיקים מפעילים עליהן לחץ, ויש להן רצון לרצות את דרישות בתי הספר וההורים. על סדר היום של בית הספר יש המון נושאים שצריך לכסות: מחגים ועד מלחמה בסמים ובאלימות, מופע פתיחת שנה".

מה רע?
"אני רוצה לאתגר, שהתוכנית תהיה יותר טובה משנה לשנה. יש אינספור הצגות. אני רוצה שהם יעזו לקחת את הדברים היותר מעוררים ולא רק נושא דומה לזה שנמצא בתוכנית הלימודים".

תאשרי את "מרי לוי" ומופע של הפלה מרוקאית וכולם ימחאו לך כפיים.

"אין לנו קונפליקטים עם הרכוזות. זה דיאלוג חי, ומאוד אינטנסיבי. אני לא באה מאינטרס זר. אני עובדת, למשל, מול באר שבע מהיום הראשון. פעם היה מאוד קשה להכניס מחול מודרני. היום התוכנית שלהם כוללת אמנות פלסטית, מפגשים עם סופרים, מחול. לא רק הצגות תאטרון".

כרזים מאשימים שאתם כופים את דעתכם ושאתם חבורה מזנתקת של אליטיסטים תל אביבים.

"אני לא מנסה לכפות את הסטנדרטים שלי על המורים. כשמשוה טוב, הוא נוגע. ככל שאתה רואה יותר, הטעם שלך מתעדין. זה תהליך. ראוי שהם יצפו בדברים הכי טובים ולא הבינוניים. הפריפריה צריכה להיות חשופה לתכנים גבוהים כמו בתל אביב. אני מגיעה לחדרי המורים, מכינה אותם לפני המופע ונותנת להם את הכלים. יש לנו הוצאה לאור עם חוברות הכנה למופעים. ככה אתה יכול להביא הצגת פרינג' או מחול לתלמידיים. להפיל מלמעלה זה לא ילך".

גם לאחר שעות של שיחות עם בקר ולבני לא נראה שהן מתרגשות מהביקורת והטענות נגדן. "התמונה שהעבודה שלנו מול השטח רצופה עימותים וחיכוכים היא מעוותת", מדגישה לבני. "העימותים הם יוצאי דופן ובשוליים. מרבית העבודה שלנו היא מתוך פעולה והערכה הדדית. מתוך 120 יישובים שפרו עליהם במסגרת סל תרבות ארצי אפשר לספור על יד אחת את הרכוזים שעזבו. בין הרכוזים יש אנשים מצוינים. אנשי תרבות, רמה גבוהה".

ובכל זאת, איך את מפבירה את הפערים?
"אנחנו באים בדרישות, אין קיצורי דרך. יש אג'נדה, מטרות, אבני דרך. אנחנו רוצים שהמפגש של הילד באולם עם מה שקר רה על הבמה יהיה תובעני, יעורר שאלות. שיהיה לו קשה לשבת על הכיסא. הדרך היא תובענית, קשה לעיכול - לא כולם ייצאו מבסוטים. אנחנו רוצים שהרכוזים יכתתו את רגליהם, יראו כמה שיותר הצגות, לא רק כאלו שהם קיבלו עליהם פלאיר. מורה צריך להיות בן תרבות. לדעת מה ההבדל בין ריקוד קלאסי לריי-קוד מודרני. אפשר להביא דברים כייפיים - כולם יהיה מרוצים. ורק אנחנו ניתפס כמשוגע הכפר".

הרכוזים העירוניים מרגישים מאוימים.
"מקום עם יעד ומטרות יכול להיות מאיים, מפחיד ותובעני מדי. אנחנו הולכים עד הסוף, אבל עד מקום שיארו איתנו. אנחנו מציבים את הרף, אבל לא רוצים להוריד אותו. הרכוז שלי אמור לעשות את העבודה עם המורים. להעלות את הרף, לא לרצות, לא לעשות שיווק. זה קשה, סייפי, לגלגל סלע במעלה ההר, הכל מתחיל ונגמר כאן. זו מלחמת תרבות".

ההפיקה. ועדה אחת פוסלת את ההצגה בנימוקים מוזרים. לפני כל פרזנטציה אני מרגישה כמו ב'כונב נולד' או ב'נולד לרקוד'"

הסל בשנת הלימודים הקרובה, בין היתר מתוך רצון לא לפגוע בתלמידי העיר".

"הטענה שקשרתי את העסקתה של הילה לסכסוך היא שקר מוחלט", אומרת בקר. "הסכסוך אינו מותנה. אני רוצה לדעת מי טוען טענה שקרית זו ומדוע אינו מודה".

כמה עיריות הלכו רחוק יותר וויתרו על שירותי הסל מרצון נן. "אני מאושרת שעובתי את הסל", מספרת אסתי בן-אפרים, רכות תרבות של עיריית קריית מוצקין. "לפני שנה הצלחתי לשכנע את מנהל המחלקה והיועץ המשפטי שלנו לצאת מהסל. בעירייה ראו שהרבה יותר נוח בלי הסכסוך שלהם. סל תרבות ניסה לכפות את רעתו עלינו. אם חס וחלילה לקחנו שתי הצגות בשנה - אוי ואבוי - לא מאשרים. אלו כספי המדינה, לא תרומה שלהם. אנחנו לא חבורה של מטומטמות שנמצאת במשרד".

יש לך דוגמאות?

"לקחתי מתוך הספר של סל תרבות הרצאת קולנוע. הם אמרו, 'זה פאסה, אל תיקחי את זה'. אמרתי, 'אבל זה מאושר בספר שלכם'. במקרה אחר לקחתי הצגה סאטירית בשם 'אבן הנוער', ראיתי אותה והיא מאוד מצאה חן בעיניי. סל תרבות יצא במלחמה נגדי כי לקחתי הצגה לא מאושרת. המנחה שלי הגיעה לראות את המור פה ועשתה דיון עם מנהלי בתי הספר. הם קרר קפו לה את הצורה, אמרו אחלה הצגה. אחר כך סל תרבות הוציא מכתב חריף למנהל המחלקה שלי וטען שהסל שלי לא שווה כלום, מלבד המופע 'כמויות' של בת שבע".

כמחצית מהיישובים בארץ נמצאים מחוץ לסל, כולל ערים גדולות כמו תל אביב, ירושלים וכפר סבא. יש שעשו זאת מתוך בחירה, ויש שממתיינים בתור. קשה לעירייה לוותר על סכסוך של 20 אחוז (ביישובים מסוימים התמיכה אף גדולה יותר).

"מעולם לא פגשתי את גב' ברוריה בקר", אומרת יעל גולדמן, מנהלת היחידה לפעולות תרבות ואמנות בבתי הספר העל יסודיים בירושלים, "זאין לי בעיה שסל תרבות תסכסוך את ירושלים, אבל אמרנו: ירושלים לא תקבל תכתיבי רפרטואר. התי נאים שלה לא התקבלו על ידי ראשי העיר. הבעיה שהיא רוצה לשלוט באופן מוחלט בתכנים. אי אפשר לבקר אותה. את לא יכולה לעבוד במאה ה-21 ולהטיל את מרותך כך".

ויתור על שירותי הסל הוא הפסד של מיליוני שקלים בשנה והנחיה צמודה של המנחים.

"במושג ומתן ישיר מול המפיקים והתאטרות משיגים הרבה יותר. כולם מפחדים ממנה ומבקשים מאיתנו שלא נאמר על כמה סגרו איתנו. אנחנו סומכים על עצמנו, משתפים גם את התלמידים בבחירות. שנים היינו ספינת הרגל של הפעילות התרבותית בלי ברוריה בקר".

אנחנו מחסום לרייטינג

עדות נוספות למשבר האמון בין אנשי הסל לרכוזים היא התנגדות הסל לאפשר לצוות העירוני להישחף באופן חופשי להיצע התרבותי, כמו במטרונגים שמארגנים התאטרות והמפיקים בקיץ. "מרתון זה תרבות רעה לצפייה", מסבירה בקר, "ארבעה חמישה קטעי מופעים. הם מגיעים עם המשפחות להצגות שמ עניינות את הילדים שלהם, ולא את התלמידים. הגבולות מאוד גזולים. המפיקים מפעילים מכש לחצים. בשביל מה צריך מרי-תון? שיראו דבר בעתו, ידע לא צוברים במורק. אנחנו מחסום לרייטינג. דברים קטנים ואיכותיים לא מגיעים לאף אחד. מי שהו יעשה מרתון לוידאו ארט?".

"אנחנו תחת החברה למתנ"סים, שהיא חברה ממשלתית הנתונה לפיקוח ויש לה מבקר פנים וחוזק. שר החינוך מינה אנשי ציבור בראשות פרופ' תמר הורביץ, ראש החוג לחינוך באוניברסיטת באר שבע, שמאשרים את ראשי ועדות הסל, ער רכים ביקורת על כל הפעילות, מקבלים מאיתנו הצעות תקציב, נותנים הרגשים חינוכיים, ומעורבים בהחלטות משמעותיות. תשעה שרי חינוך עברו וכולם שמכו ידיהם. פעמיים מבקר המ דינה היה פה. אמר, 'אנחנו מבקרים רק מקומות עם בעיות, לכם מגיעה משאית עם מדליות'".

אחת הבעיות היא חוסר אמון בין מנהלי התאטרות לסל. הנה דוגמה: חברי ועדות רפרטואר אינם התומכים שמית על חוות הדעת, אלא רק יו"ר הזעודה. לעתים קרובות מזוהר בסיכום מעליב ושטחי בן כמה שורות. תשלמו לחברי הזעודה כסף ובתמורה תדרשו חוות דעת מנומקות.

"יהרגו אותם אם הם יחתמו על הטופס. למה שהם ימשיכו לעבוד איתנו? הם מנסים לכתוב טיעונים לא פוגעים. כל פתרון פותר בעיה, אבל פותר חרשה. יש מצבים כאלו בדמוקרטיה. היה יותר נוח לומר להם תחתמו על המסמך כמו שופטים, אבל זה לא ריאלי. בדרך כלל כולם יודעים מה לא טוב, והפקות באמת טובות לא נופלות. אין מאסטר פיס - ואין הרבה כאלו בארץ - שלא נכלל בסל. התאטרות כועסים כי נעשה יותר צפוף. היום פועלים מולנו כ-700 גופים, השנה יש לנו 654 הפקות תאטרון מתוך סך של 1,616 הפקות. זה מאות אחוזים יותר מהשנים הראשונות שלנו".

למינהל התרבות יש קריטריונים ברורים לתמיכה. בסל תרבות זה לויט בעיסל. למה אין שקיפות?

"במינהל התרבות סעיף האיכות תופס 15 אחוזים מהקריטריונים לאישור הפקה. אצלנו זה מאה אחוז. מסתכלים על איכות היצירה, עומק תרבותי, טיב הדיאלוגים, האם ישנו קונפליקט. המפיקים לא רוצים פרמטרים לשיפוט, אלא לדעת מה עובר ומה לא עובר. אמנות זה מעשה מרכבה שמורכב מאין סוף פריטים לחווייה ייחודית. אי אפשר לכמת את זה. וטוב שכך. אחרת זו לא יצירה, אלא פלקט. ספר הוראות שימוש".

פלוטר בראשון לציון

זו שעת צהריים, ובמרחב הפתוח הגדול של משרדי סל תרבות יושבים מנחי הסל, הנמצאים בקשר עין אחד עם השני. החלל מוביל לחזר ישיבות עם שולחן ענקי. בכל ישיבה משתתפים כל עובדי הסל, כך שומרים על תפיסה אחידה. תפקידם להנחות וללוות את רכוזות התרבות העירוניות בבניית התוכנית ויישור מה. הרכוזות הן עובדות עירוניות, המתווכות בין בתי הספר לסל, והן חושפות מכל הכיוונים. מצד אחד - מנחי סל תרבות מכוננים גבוה ומתעקשים לקדם את היקר להם. מצד שני - מנהלי בתי הספר, הקשובים לתלמידים, יעדיפו את "יוסף וכתונת הפסים" על האנטיגונות וההמלטים.

גם בגזרה הזו אין ממש שקט. ביולי השנה זומנה רכות רבות העירונית של ראשון לציון, ר"ד הילה דוד, לשיחה אצל בקר. זו היתה פגישה משמעותית: ראשון לציון היא העיר הגדולה בסל, חוכה לתקצוב של חצי מיליון שקל בשנה. דוד ביקשה יותר דיאלוג, הקשבה ושיתוף פעולה בין הצדדים. בתגובה היא התבשרה שבקר לא מוכנה לעבוד מולה. "כל הנחיה מקצועית שלנו, נתפסת על ידי הילה כמגבילת חופש וכמטרד", כתבה בקר למנכ"ל החברה העירונית לתרבות וספורט, אלי פולק. "ברור מאליו שמתוך עמדה זו אין כל סיכוי ואין כל אפשרות לקיים תהליך של הנחיה מקצועית כלשהי".

בעיריית ראשון לציון טוענים כי הבינו שאם ר"ד דוד לא תפטר, תוסר התמיכה בעירייה בסך חצי מיליון שקל בשנה. בהתחלה הם נענו לדרישה ופיתרו את ר"ד דוד, אחרי כך התעשתו וביטלו את הפיתורים. פולק נפגש עם בקר ועיי רב את ראש העיר, דב צור. ביום שני השבוע, אחרי שלושה שבועות של התלבטות, התקבלה החלטתה. "לאור שביעות הרצון והערך כתן העמוקה של רכוזות של תרבות במוסדות החינוך בעיר לעבודתה של דוד", אומר פולק, "התקבלה החלטה להמשיך את העסקתה בעיר חרף התנגדות הנהלת סל תרבות ארצי להמשיך את שיתוף הפעולה עימה. לאחר שבחנתי את טענות הסל, אבחנו בדקדקנות את תפקוד

עמד על שלו. אלי גולדמן

